ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Authoring : *Dale de Lee Benjamin*
Translation : *Πέτρακα Ελένη*
For citation : *Dale de Lee Benjamin , «Ηρακλειδών δυναστεία (610-711)», Encyclopaedia of the Hellenic World, Constantinople*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=11790>

Summary :

Η δυναστεία των Ηρακλειδών καλύπτει έναν αιώνα, από τη στέψη του Ηρακλείου το 610 μέχρι το θάνατο του Ιουστινιανού Β΄ το 711. Ο αιώνας αυτός υπήρξε ένας από τους πιο ταραγμένους στη βυζαντινή ιστορία, και ελάχιστα από τα μέλη της δυναστείας βρήκαν φυσικό ή μη βίαιο θάνατο. Ωστόσο, οι αυτοκράτορες της δυναστείας κράτησαν τα ηνία και σημείωσαν επιτυχίες υπό την πίεση των πολέμων με τους Σασσανίδες, των αραβικών κατακτήσεων, της κακής οικονομικής κατάστασης και των διχαστικών θεολογικών ερίδων. Κατόρθωσαν να διευθετήσουν τις πολιτικές ισορροπίες και να διασφαλίσουν τη διαδοχή από τη μια γενιά στην άλλη.

Main Role

αυτοκράτορες

---

1. Εξέγερση και ανάρρηση του Ηρακλείου

Ο Ηράκλειος Α΄[1] ήταν ο γιος του ομώνυμου εξάρχου της Καρχηδόνας. Παρόλο που ο Ηράκλειος ο πρεσβύτερος δεν έδειχνε να έχει σχέδια για το θρόνο ο ίδιος, υπήρξε εντούτοις υποκινητής της εξέγερσης μαζί με το γιο του, το 608. Ωστόσο, μόνο ο γιος του φαίνεται ότι συμμετείχε στην εκστρατεία στην Κωνσταντινούπολη για να ανατρέψει το λαομίσητο σφετεριστή του θρόνου Φωκά, που είχε δολοφονήσει τον αυτοκράτορα Μαυρίκιο και την οικογένειά του.

Ο Ηράκλειος είχε υποστήριξη τόσο από τους Πράσινους όσο και από την εκκλησιαστική ιεραρχία στην προσπάθειά του να καθαιρέσει το Φωκά, όμως η βασιλεία του δεν υπήρξε καθόλου ειρηνική. Η βασιλεία του Ηρακλείου ήταν περίοδος εντυπωσιακών ανατροπών, επιτυχιών αλλά και ηττών. Ο Ηράκλειος υπήρξε κεντρικής σημασίας μορφή, όμως οι πηγές για το πρόσωπό του είναι ενίοτε αντιφατικές και δε δίνουν καθαρή εικόνα. Οι ιστορικοί έχουν αναγκαστεί να καταφύγουν κάποιες φορές σε υποθέσεις.[2]

Παρόλο που ο Ηράκλειος γνώρισε τόσο την επιτυχία όσο και τη συντριβή, οι βυζαντινές πηγές είναι γενικά θετικές στην αποτίμηση της βασιλείας του. Στις αραβικές πηγές μάλιστα έχει αποκτήσει θρυλικές διαστάσεις.[3] Όταν κατέλαβε το θρόνο, τα οικονομικά της αυτοκρατορίας ήταν σε πολύ κακή κατάσταση, τη στιγμή που το Βυζάντιο το απειλούσαν οι εισβολές Σλάβων και Αβάρων στο Βορρά και εκείνες των Περσών στην Ανατολή. Τελικά, οι Πέρσες κατέλαβαν την Ιερουσαλήμ το 614 και κυριάρχησαν στην Αίγυπτο περίπου από το 619 έως το 629. Ο Ηράκλειος σκέφτηκε να μεταφέρει την πρωτεύουσα στην Καρχηδόνα, αλλά τον απέτρεψε ο πατριάρχης Σέργιος Α΄. Στα 626, η Κωνσταντινούπολη πολιορκήθηκε από τις ενωμένες δυνάμεις των Αβάρων και των Περσών, αλλά η πολιορκία απέτυχε. Ο Ηράκλειος συγκρότησε και εκπαίδευσε στρατό και στη συνέχεια εισέβαλε στην Περσία από το Βορρά με τη βοήθεια Καυκάσιων συμμάχων.[4] Μέχρι το 627, τα δεδομένα είχαν αλλάξει και ο Ηράκλειος εισέβαλε στην Περσία. Οι Πέρσες σύντομα ζήτησαν ειρήνη.[5] Όμως η νίκη αποδείχτηκε εφήμερη, καθώς οι Άραβες εισέβαλαν και νίκησαν το βυζαντινό στρατό, με μια σφοδρή επίθεση στο Γιαρμούκ το 636.

Ο Ηράκλειος επιδίωξε τη σταθερότητα, τόσο στα εκκλησιαστικά όσο και σε προσωπικά του ζητήματα, ωστόσο χωρίς επιτυχία. Οι προσπάθειές του να επιτύχει την ενότητα της Εκκλησίας μέσω των δογμάτων του μονοενεργητισμού και του μονοθελητισμού είχαν αποτέλεσμα την επιδείνωση του προβλήματος τόσο στην Ανατολή όσο και στη Δύση. Παντρεύτηκε δύο φορές, προκειμένου να επιτύχει την εξασφάλιση της δυναστείας του: πρώτα τη Φαβία, που έλαβε το όνομα Ευδοκία και πέθανε από επιληψία το 612, και στη συνέχεια την ανιψιά του Μαρτίνα το 622 ή το 623. Παρά την ταραγμένη βασιλεία του, πάντως, η δυναστεία αποδείχθηκε ανθεκτική. Ωστόσο ο γάμος του με την ανιψιά του Μαρτίνα προκάλεσε αντιδράσεις και χρειάστηκε ειδική άδεια από τον πατριάρχη Σέργιο Α΄, αφού θεωρήθηκε αιμομιξία από την πλειονότητα των Βυζαντινών. Τα περισσότερα από τα παιδιά είχαν προβλήματα υγείας και πέθαναν σε μικρή ηλικία, πιθανώς εξαιτίας της εξ αίματος συγγένειας, αλλά πολλοί, μεταξύ των οποίων και ο Ηράκλειος, θεώρησαν ότι οι θάνατοι οφείλονταν σε θεϊκή δυσαρέσκεια απέναντι σε έναν τέτοιο γάμο. Ωστόσο, ο Ηράκλειος παρέμεινε πιστός στη Μαρτίνα και τα παιδιά τους. Λίγο πριν πεθάνει το 641, εξέφρασε την επιθυμία ο Ηράκλειος Κωνσταντίνος, ο μεγαλύτερος γιος του από τον πρώτο γάμο του, και ο Ηρακλωνάς (Ηράκλειος Β΄), ο επιζήσας γιος του από το δεύτερο γάμο του με τη Μαρτίνα, να κυβερνήσουν ως συναυτοκράτορες, με τη

Authoring : *Dale de Lee Benjamin*
Translation : *Πέτρακα Ελένη*
For citation : *Dale de Lee Benjamin , «Ηρακλειδών δυναστεία (610-711)», Encyclopaedia of the Hellenic World, Constantinople*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=11790>

Μαρτίνα ως αντιβασιλέα του Ηρακλωνά. Ο Ηρακλωνάς είχε γεννηθεί το 626 και ήταν μόλις δεκαπέντε ετών εκείνη την εποχή.

2. Θάνατος του Ηρακλείου και διαδοχή του από τον Κώνσταντα Β΄

Παρόλο που ο Ηράκλειος επιθυμούσε να περιλάβει τη Μαρτίνα και τους απογόνους τους στη διαδοχή, η δυναστεία έμελλε να θεμελιωθεί από τα παιδιά του από τον πρώτο γάμο του με την Ευδοκία. Ο Ηράκλειος Κωνσταντίνος, γνωστός και ως Κωνσταντίνος Γ΄, υπήρξε αυτοκράτορας μόνο μερικούς μήνες το έτος 641, από τις 11 Ιανουαρίου έως τις 24 Μαΐου. Είχε γεννηθεί στις 3 Μαΐου 612 στην Κωνσταντινούπολη. Γνωρίζουμε πολύ λίγα για την παιδική ηλικία του. Ανακηρύχθηκε συναυτοκράτορας στις 22 Ιανουαρίου 613, όπως επιθυμούσε ο πατέρας του Ηράκλειος, προκειμένου να εξασφαλίσει τη διαδοχή όσο καιρό ο αυτοκράτορας εκστράτευε και βρισκόταν μακριά από την πόλη. Μετά το θάνατο του πατέρα του, αντιμετώπισε την αντίθεση της μητριάς του Μαρτίνας αλλά και την πίεση από τις συνεχόμενες καταστροφές των αραβικών εισβολών. Τα αποθέματα σε χρήματα είχαν τελειώσει και η υπεράσπιση της Αιγύπτου είχε αποτύχει. Πέθανε από κακή υγεία, αν και είχε κυκλοφορήσει η φήμη ότι η Μαρτίνα τον δηλητηρίασε. Η Μαρτίνα προσπάθησε να κυβερνήσει μετά το θάνατο του Ηρακλείου Κωνσταντίνου, αλλά δεν ήταν δημοφιλής. Τόσο η ίδια όσο και ο γιος της καθαιρέθηκαν. Ο Ηρακλωνάς υπέστη ρινοτομία και εξορίστηκε μαζί με τη Μαρτίνα στη Ρόδο, το 642. Ο Ηράκλειος Κωνσταντίνος είχε παντρευτεί την εξαδέλφη του Γρηγορία, και ο γιος τους, ο Κώνστας Β΄, ανακηρύχθηκε αυτοκράτορας μετά το θάνατο του πατέρα του.[6] Ο ίδιος ο Ηρακλωνάς είχε ανακηρύξει τον Κώνσταντα συναυτοκράτορα σε μια προσπάθεια να μοιραστεί την εξουσία, αλλά αυτό δεν εμπόδισε τον Κώνσταντα να αποκλείσει από την εξουσία αυτόν και τη μητέρα του Μαρτίνα.

2.1. Κώνστας Β΄

Ο Κώνστας Β΄ γεννήθηκε στις 7 Νοεμβρίου 630 και έγινε αυτοκράτορας στα 642, σε ηλικία 12 χρόνων. Κυβέρνησε επισήμως ως Κωνσταντίνος, όνομα το οποίο εμφανίζεται άλλωστε στα νομίσματα της βασιλείας του. Ωστόσο, ήταν ευρέως γνωστός με το όνομα Κώνστας. Ο πεθερός του, ο στρατηγός Βαλεντίνος, ο οποίος καθαίρεσε τη Μαρτίνα, στέφθηκε συναυτοκράτορας και ουσιαστικά ασκούσε μόνος του την εξουσία, κάτι που οδήγησε σε λαϊκή εξέγερση το 645 υπέρ του νόμιμου διαδόχου. Ο Βαλεντίνος σκοτώθηκε και ο Κώνστας, σε ηλικία μόλις 15 ετών, έμεινε μόνος αυτοκράτορας.

Η κατάσταση στην οποία παρέλαβε την αυτοκρατορία ο Κώνστας ήταν δραματική. Μετά το θάνατο του Ηρακλείου, με τη Συρία, την Παλαιστίνη και τμήμα της Μεσοποταμίας να έχουν περάσει στα χέρια των Αράβων και με τις καταστροφές από τον πόλεμο με τους Πέρσες ακόμη πρόσφατες, το κράτος βρισκόταν στα όρια της χρεοκοπίας και χωρίς πραγματική ηγεσία. Με την Αρμενία και την Ανατολία αντιμέτωπες με τις αραβικές επιδρομές, τη βυζαντινή Αφρική και την Ιταλία να σπαράσσονται από εξεγέρσεις και την πίεση των Σλάβων από Βορρά, η αυτοκρατορία βρισκόταν σε άμεσο κίνδυνο. Η κυριότερη μέριμνα του νεαρού αυτοκράτορα υπήρξε ο αγώνας εναντίον των Αράβων και των Σλάβων, παρόλο που ηττήθηκε από τους πρώτους και σημείωσε περιορισμένες επιτυχίες στις μάχες εναντίον των τελευταίων. Αυτό που φαίνεται ότι πρόσφερε στο Βυζάντιο μια περίοδο ανάπαυλας, μετά την απώλεια της Αρμενίας το 654 και τις καταστροφές στη Ρόδο, την Κύπρο και την Κρήτη από τον αραβικό στόλο, ήταν ο εμφύλιος που ξέσπασε μεταξύ των Αράβων και οδήγησε σε επίσημη ανακωχή με τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία.[7]

Το 662, ο Κώνστας αναχώρησε για την Ιταλία, όπου έφθασε το 663 και οργάνωσε το στρατηγείο του στη Σικελία. Η Ιταλία, όπως και η βόρεια Αφρική, μαστίζονταν από εξεγέρσεις που έθεταν σε κίνδυνο τη βυζαντινή κυριαρχία τους. Ο Κώνστας προσπάθησε να ανασυγκροτήσει το βυζαντινό στρατό και στόλο στην Ιταλία και να εδραιώσει το βυζαντινό έλεγχο, όμως η προσπάθειά του συνοδεύτηκε από αντιδημοφιλείς εκκλησιαστικές πολιτικές, κυρίως στο ζήτημα του μονοθελητισμού: αρνούμενος να τον καταδικάσει, ο Κώνστας επιπλέον καταδίωξε τους αντιπάλους του, τον πάπα Μαρτίνο Α΄ και το Μάξιμο Ομολογητή, με αφορμή τις στάσεις που πραγματοποιούνταν σε Ιταλία και Αφρική εναντίον της πολιτικής του. Παράλληλα εφάρμοσε υψηλή φορολογία και δημεύσεις περιουσιών, τακτικές που τον κατέστησαν εξαιρετικά λαομίσητο στη Δύση. Αντιμετώπισε σειρά εξεγέρσεων και τελικά δολοφονήθηκε στο λουτρό του στις Συρακούσες το 668, από τον κόμητα του θέματος Οψικίου Μιζίζιο, ο οποίος στη συνέχεια ανακηρύχθηκε αυτοκράτορας. Το νεκρό σώμα του στάλθηκε στην Κωνσταντινούπολη και η ταφή έγινε στο ναό των Αγίων Αποστόλων.

Authoring : *Dale de Lee Benjamin*
Translation : *Πέτρακα Ελένη*
For citation : *Dale de Lee Benjamin , «Ηρακλειδών δυναστεία (610-711)», Encyclopaedia of the Hellenic World, Constantinople*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=11790>

3. Κωνσταντίνος Δ΄

Ο Κωνσταντίνος Δ΄,[8] έβδομος γιος του Κώνσταντα Β΄, γεννήθηκε περί το 650. Ο πατέρας του τον ανακήρυξε συναυτοκράτορα τον Απρίλιο του 654. Μετά τη δολοφονία του πατέρα του, ο Κωνσταντίνος με δική του πρωτοβουλία πήγε στη Σικελία και νίκησε το σφετεριστή του θρόνου Μιζίζιο. Κυβέρνησε μαζί με τους νεότερους αδελφούς του Ηράκλειο και Τιβέριο μέχρι το 681, όταν τους καθαίρεσε και τους ακρωτηρίασε, πιθανώς εξαιτίας μιας συνωμοσίας. Κατά τη διάρκεια της βασιλείας του, αναζήτησε διπλωματικές λύσεις για τα προβλήματα στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. Είχε την προεδρία στην ΣΤ' Οικουμενική Σύνοδο στην Κωνσταντινούπολη (681), προκειμένου να θέσει τέλος στην έριδα του μονοθελητισμού, και εξασφάλισε την ειρήνη με τους Άραβες, τους Λομβαρδούς και τους Βούλγαρους. Πέθανε από δυσεντερία το 685. Οι δύο γιοι του, Ιουστινιανός και Ηράκλειος, καθώς και η σύζυγός του Αναστασία, επέζησαν.

4. Ιουστινιανός Β΄

Ο Ιουστινιανός Β΄ ήταν ο τελευταίος από τη δυναστεία των Ηρακλειδών[9] και η βασιλεία του ήταν το ίδιο τρικυμιώδης όσο και αυτή του μακρινού προγόνου του Ηρακλείου. Έγινε αυτοκράτορας δύο φορές, το 685-695 και το 705-711. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη περί το 688 και πέθανε στη Δαμάτρη στις 7 Νοεμβρίου 711. Είχε μια κόρη με την Ευδοκία, την πρώτη σύζυγό του. Αρχικά, ο Ιουστινιανός Β΄ πέτυχε νίκες ενάντια στους Άραβες με το στρατηγό Λεόντιο επικεφαλής των στρατευμάτων του. Ο αυτοκράτορας αποτόλμησε μεταρρυθμίσεις τόσο στην Εκκλησία όσο και στην πολιτεία. Ήταν ο πρώτος που περιέλαβε την εικόνα του Χριστού στα νομίσματα και ξεκίνησε μεγάλα οικοδομικά έργα που είχαν επακόλουθο την επιβολή βαριάς φορολογίας. Ο Λεόντιος τον καθαίρεσε το 695, ακρωτηρίασε τη μύτη του και τον εξόρισε στη Χερσώνα. Εκεί, ο Ιουστινιανός παντρεύτηκε την αδελφή του Χαζάρου χαγάνου Θεοδώρα και ζήτησε τη βοήθεια του χαγάνου, για να ανακτήσει το θρόνο. Τελικά, έλαβε βοήθεια από το Βούλγαρο χάνο Τέρβελ το 704. Το 705, ο Τέρβελ και ο Ιουστινιανός καθαίρεσαν τον Τιβέριο Β΄. Ο Ιουστινιανός αντάμειψε γενναιόδωρα τον Τέρβελ, τον ανακήρυξε καίσαρα και ίσως του έδωσε την κόρη του σε γάμο. Στη δεύτερη αυτοκρατορική θητεία του, ο Ιουστινιανός αναφέρεται ότι φορούσε μια χρυσή μύτη για να καλύψει τον ακρωτηριασμό του. Ο Ιουστινιανός ήταν επικεφαλής μιας εκστρατείας εναντίον της Χερσώνας το 711, όταν ο στόλος εξεγέρθηκε και ανακήρυξε αυτοκράτορα το Φιλιππικό. Ο Φιλιππικός επιτέθηκε στην Κωνσταντινούπολη και ανάγκασε τον Ιουστινιανό να καταφύγει στη Μικρά Ασία. Ο στρατηγός Ηλίας τον καταδίωξε, τον αιχμαλώτισε και τον αποκεφάλισε ο ίδιος, ενώ μετέφερε το κεφάλι του στην Κωνσταντινούπολη. Η τύχη της Θεοδώρας, της πρώτης ξένης Βυζαντινής αυτοκράτειρας, και του γιου τους Τιβερίου δεν είναι σαφής. Η δυναστεία ουσιαστικά έσβησε με την εκτέλεση του Ιουστινιανού Β΄.

5. Η έριδα περί Μονοθελητισμού

Η ανάκτηση των ανατολικών επαρχιών μετά τη νίκη του Ηρακλείου επί των Περσών επανέφερε στο προσκήνιο το ζήτημα του Μονοφυσιτισμού. Η εξασφάλιση της εκκλησιαστικής ειρήνης είχε μεγάλη σημασία για τον Ηράκλειο, που ήθελε να αποφύγει τις κεντρόφυγες τάσεις στις ανατολικές επαρχίες. Έτσι υποστήριξε τις προσπάθειες του πατριάρχη Σεργίου να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στο δόγμα των δύο φύσεων που είχε επισφραγίσει η Δ΄ Οικουμενική σύνοδος της Χαλκηδόνος (451) και στον Μονοφυσιτισμό. Προς την κατεύθυνση αυτή υιοθετήθηκε η διδασκαλία της μίας *ενέργειας* του Χριστού, κοινής και για τις δύο φύσεις. Ωστόσο, παρά την υποστήριξη της πολιτικής του Σεργίου από τον Κύρο, πατριάρχη Αλεξανδρείας και τον πάπα Ονώριο, οι αντιδράσεις ήταν έντονες και το 638, υπό την πίεση του πατριάρχη Ιεροσολύμων Σωφρονίου και της μετριοπαθούς στάσης του πάπα Ονωρίου, ο Σέργιος συνέταξε το διάταγμα του Ηρακλείου *Έκθεσις περί πίστεως*, όπου παρέκαμπτε το ζήτημα της μιας *ενέργειας*, υποστήριζε ότι ο Χριστός έχει ένα *θέλημα* και απαγόρευε τη διαμάχη επί αυτών των ζητημάτων. Η απαγόρευση αυτή μαρτυρούσε και την αποτυχία της συμβιβαστικής προσπάθειας ως προς την πολιτική της σκοπιμότητα: ούτως ή άλλως, το 638 η Συρία και η Παλαιστίνη είχαν πέσει στα χέρια των Αράβων και σύντομα θα ακολουθούσε η Αίγυπτος.

Στη Δύση και τη λατινική Βόρεια Αφρική η κατάσταση δεν ήταν καλύτερη. Ενώ ο Κώνστας Β΄ υποστήριζε τη μονοθελητική διδασκαλία, στη Βόρεια Αφρική η αντίθεση στην κεντρική εξουσία εκφράστηκε μέσα από μια σειρά συνόδους που καταδίκαζαν τη μονοθελητική διδασκαλία ως αιρετική. Ηγέτης της ορθόδοξης παράταξης σε αυτές υπήρξε ο Μάξιμος

Authoring : *Dale de Lee Benjamin*
Translation : *Πέτρακα Ελένη*
For citation : *Dale de Lee Benjamin , «Ηρακλειδών δυναστεία (610-711)», Encyclopaedia of the Hellenic World, Constantinople*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=11790>

Ομολογητής, ένας από τους σημαντικότερους θεολόγους της εποχής του. Η διαμάχη αυτή ευνόησε την προσπάθεια του σφετεριστή εξάρχου της Καρχηδόνος Γρηγορίου, ο οποίος το 646 αυτοανακηρύχθηκε αυτοκράτορας, ηττήθηκε όμως την επόμενη χρονιά από τους Άραβες. Η Βόρεια Αφρική παρέμεινε υπό τον έλεγχο των Βυζαντινών και ο Κώνστας προσπάθησε να δώσει μια λύση με τον *Τύπο*, που εκδόθηκε το 648 και απαγόρευσε ρητά κάθε συζήτηση πάνω στο ζήτημα των ενεργειών και των θελήσεων, ενώ ταυτόχρονα όριζε την απομάκρυνση της *Εκθέσεως* από το νάρθηκα της Αγίας Σοφίας. Το αποτέλεσμα ήταν να ακολουθήσει και η Ιταλία το παράδειγμα της Βόρειας Αφρικής, καθώς το 649 ο πάπας Μαρτίνος συγκάλεσε σύνοδο στο Λατερανό, η οποία καταδίκασε τόσο την *Έκθεση* όσο και τον *Τύπο*. Παρόλο που για πολιτικούς λόγους αποφεύχθηκε η απόδοση ευθυνών στους αυτοκράτορες Ηράκλειο και Κώνσταντα για τα διατάγματα αυτά, ο τελευταίος ανέλαβε δράση εναντίον του πάπα Μαρτίνου. Παράλληλα, ο έξαρχος Ραβέννας Ολύμπιος προσπάθησε να εκμεταλλευτεί τη δυσαρέσκεια της Ρώμης κατά της Κωνσταντινούπολης με σκοπό να αποσπάσει την Ιταλία από τον αυτοκρατορικό έλεγχο, ενώ ο Κώνστας ήταν απασχολημένος στην Ανατολή με την πρώτη ναυτική εκστρατεία τού χαλίφη Μωαβία. Ο θάνατος του Ολυμπίου το 652 σήμανε και το τέλος τής στάσης του και την επόμενη χρονιά ο πάπας Μαρτίνος καταδικάστηκε ως ένοχος εσχάτης προδοσίας για το ρόλο του σε αυτήν. Την ίδια τύχη είχε και ο Μάξιμος· οι δύο ηγέτες της αντιμονοθελητικής παράταξης πέθαναν στην εξορία μετά από βασανισμούς και – στην περίπτωση του Μαξίμου – πολυετή φυλάκιση.

Στα χρόνια του Κωνσταντίνου Δ΄, με την εδραίωση των Αράβων στην Ανατολή να καθιστά πλέον σαφές ότι η ανάκτηση των ανατολικών επαρχιών ήταν ανέφικτη για το Βυζάντιο, η εμμονή στο Μονοθελητισμό έχασε κάθε νόημα. Αντίθετα η συνέχισή της προκαλούσε ρήγμα ανάμεσα στην αυτοκρατορία και τις δυτικές επαρχίες. Έτσι ο Κωνσταντίνος Δ΄ συγκάλεσε, κατόπιν συνεννόησης με τον πάπα, σύνοδο στην Κωνσταντινούπολη για την καταδίκη του Μονοθελητισμού. Η ΣΤ΄ Οικουμενική Σύνοδος, μετά από εργασίες ενός έτους, καταδίκασε το 681 το Μονοθελητισμό και τους ηγέτες του και διακήρυξε τις δύο θελήσεις του Χριστού, που αντιστοιχούσαν σε καθεμιά από τις δύο τέλειες φύσεις του. Με τον τρόπο αυτό διευθετήθηκε οριστικά η τελευταία μείζων χριστολογική διαμάχη, η οποία είχε ταλανίσει την αυτοκρατορία επί μισόν αιώνα και σημάδεψε την πολιτική των Ηρακλειδών.[10]

6. Αποτίμηση

Η δυναστεία των Ηρακλειδών ήταν μακροχρόνια και, από την άποψη αυτή, επιτυχημένη. Αντιμέτωποι με τις μεγαλύτερες απειλές για την αυτοκρατορία, ο Ηράκλειος και οι διάδοχοί του κατόρθωσαν να διασφαλίσουν τη διαδοχή επί πέντε γενεές. Ωστόσο, η δυναστεία έσβησε με το βίαιο θάνατο του Ιουστινιανού Β΄, ενώ τα μέλη της αδυνατούσαν να αποδειχθούν σταθερά αποτελεσματικοί απέναντι στις κρίσεις που προέκυπταν.

Εκτός από τη διαρκή προσπάθεια διατήρησης της εξουσίας τους, τα μέλη της δυναστείας έπρεπε επίσης να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που έθετε ο μετασχηματισμός της αυτοκρατορίας κατά τη διάρκεια του 7ου αιώνα. Διαδοχικές επιδρομές απειλούσαν την εδαφική ακεραιότητα της αυτοκρατορίας, οπότε το διοικητικό της σύστημα χρειάστηκε βαθιές αλλαγές προκειμένου να ενισχυθεί η άμυνα στη Μικρά Ασία. Μετά τη νίκη του Ηρακλείου επί των Σασσανιδών, με την οποία οι ανατολικές επαρχίες πρόσκαιρα επανήλθαν στο Βυζάντιο, τα κύματα των αραβικών επιδρομών σύντομα κατέλυσαν τη βυζαντινή κυριαρχία στη βόρεια Αφρική· μεταξύ 674 και 678 ακόμη και η Κωνσταντινούπολη βρέθηκε σε κλοιό πολιορκίας από τους Άραβες. Η ίδρυση των θεμάτων αποδείχτηκε καίριας σημασίας για την άμυνα της Μικράς Ασίας, και υπό τον Ιουστινιανό Β΄ και τον Τιβέριο Γ΄ το ανατολικό μέτωπο έφτασε να σταθεροποιηθεί, μολονότι οι αραβικές επιθέσεις και οι βυζαντινές αντεπιθέσεις συνεχίστηκαν επί αιώνες. Ο ύστερος 7ος αιώνας σημαδεύτηκε από την ανάδειξη των Βουλγάρων ως ισχυρού αντιπάλου της αυτοκρατορίας και την ίδρυση του κράτους τους σε εδάφη που αποσπάστηκαν από το Βυζάντιο.

Ο 7ος αιώνας είναι επίσης ο αιώνας κατά τον οποίο τα αστικά κέντρα της Ύστερης Αρχαιότητας παρήκμασαν, με όλες τις αλλαγές που συνεπαγόταν η κατάσταση αυτή για τις κοινωνικές και οικονομικές δομές της αυτοκρατορίας. Οι διαρκείς πόλεμοι, οι λιμοί και η πίεση στην οικονομική τους ανεξαρτησία οδήγησε σε συρρίκνωση και ενίοτε αφανισμό των μεγάλων αστικών κέντρων της Μεσογείου. Στο τέλος της δυναστείας των Ηρακλειδών πρόβαλε ένα Βυζάντιο που χαρακτηριζόταν από συγκεντρωτισμό στη φορολογική πολιτική και στην άσκηση της εξουσίας, καθώς όλα τα περιφερειακά κέντρα υποχωρούσαν μπροστά στην Κωνσταντινούπολη και εξέλιπαν (με εξαίρεση ορισμένα αστικά κέντρα που επιβίωναν ως εμπόρια και λιμάνια)· χαρακτηριζόταν επίσης από την αγροτική οικονομία και μια διοίκηση προσανατολισμένη στην

Authoring : *Dale de Lee Benjamin*
Translation : *Πέτρακα Ελένη*
For citation : *Dale de Lee Benjamin , «Ηρακλειδών δυναστεία (610-711)», Encyclopaedia of the Hellenic World, Constantinople*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=11790>

οργάνωση της άμυνας.

Τέλος, οι εδαφικές απώλειες και ο επαναπροσδιορισμός των συνόρων σήμανε την ανάδυση ενός πιο ομοιογενούς πληθυσμιακά κράτους, ελληνόφωνου στη συντριπτική πλειονότητα και πιστού στο δόγμα της Χαλκηδόνος.

---

1. Η πιο πρόσφατη μελέτη για τον Ηράκλειο είναι αυτή του Kaegi, W.E., *Heraclius, Emperor of Byzantium* (Cambridge 2003), στην οποία μπορούν να βρεθούν οι περισσότερες από τις σχετικές πληροφορίες γι' αυτή την περίοδο. Ωστόσο, για μια ευρύτερη άποψη για την εποχή και το πολιτικό κλίμα, βλ. Haldon, J.E., *Byzantium in the Seventh Century: The Transformation of a Culture* (Cambridge 1990), και Reinink, G.J. – Stolte, B.H. (επιμ.), *The Reign of Heraclius (610-641): Crisis and Confrontation* (Leuven 2002), για αναλυτικότερη παρουσίαση του Ηρακλείου και το ιστορικού πλαισίου.

2. Kaegi, W.E., *Heraclius, Emperor of Byzantium* (Cambridge 2003), σελ. 19 κ.ε.

3. El Cheikh, N.M., *Byzantium Viewed by the Arabs* (Cambridge 2004), σελ. 54, 224.

4. Ο προσδιορισμός της χρονολογικής σειράς και των λεπτομερειών σχετικά με τις κινήσεις του Ηρακλείου είναι δύσκολος. Βλ. Greatrex, G. – Lieu, S.N.C., *The Roman Eastern Frontier and the Persian Wars, A.D. 363-630* (London 2002), σελ. 202-209, για αναθεωρημένη και σύντομη χρονολογική σειρά των γεγονότων (που χρησιμοποιείται από τον Kaegi)· Zuckerman, C., "Heraclius in 625", *Revue des etudes byzantines* 60 (2002), σελ. 189-197.

5. Για τους περσικούς πολέμους, βλ. Greatrex, G. – Lieu, S.N.C., *The Roman Eastern Frontier and the Persian Wars, A.D. 363-630* (London 2002), σελ. 182 κ.ε., που παρέχει χρήσιμες συμπλήρωσεις στον Kaegi, W.E., *Heraclius, Emperor of Byzantium* (Cambridge 2003), σελ. 19 κ.ε.

6. Η μόνη μονογραφία για τη βασιλεία του Κώνσταντα Β΄ είναι Kaestner, J., *De imperio Constantini III (641-668)* (Leipzig 1907), και πιο πρόσφατα Stratos, A., *Byzantium in the Seventh Century* 3 (Amsterdam 1968-1980), σελ. 1-282.

7. Treadgold, W., "The struggle for survival (641-780)", στο Mango, C. (επιμ.), *The Oxford history of Byzantium* (Oxford 2002), σελ. 131-133.

8. Stratos, A., *Byzantium in the Seventh Century* 4 (Amsterdam 1968-1980), σελ. 1-171.

9. Head, C., *Justinian II of Byzantium* (Madison 1972).

10. Για το ζήτημα του Μονοθελητισμού βλ. P. Verghese, «The Monothelite Controversy – a historical survey», *The Greek Orthodox Theological Review* 13 (1968), σελ. 196-211· J. Haldon, *Byzantium in the 7th century. The transformation of a culture* (Cambridge 1990), σελ. 327-375· T.E. Gregory, «Monotheletism», in A. Kazhdan (ed.), *The Oxford Dictionary of Byzantium* 2 (Oxford – New York 1991), σελ. 1400-1.

Bibliography :

- **Haldon J.F.**, *Byzantium in the Seventh Century. The Transformation of a Culture*, Cambridge 1991
- **Head C.**, *Justinian II of Byzantium*, Madison – Milwaukee – London 1972
- **Brooks E.W.**, "The Sicilian Expedition of Constantine IV", *Byzantinische Zeitschrift*, 17, 1908, 455-459
- **Brooks E.W.**, "The Brothers of Emperor Constantine IV", *English Historical Review*, 30, 1915, 42-51
- **El Cheikh N.M.**, *Byzantium Viewed by the Arabs*, London 2004, Harvard Middle Eastern monographs 36
- **Greatrex G., Lieu S.N.C.**, *The Roman Eastern Frontier and the Persian Wars A.D. 363-630*, London 2002

Authoring : *Dale de Lee Benjamin*
Translation : *Πέτρακα Ελένη*
For citation : *Dale de Lee Benjamin , «Ηρακλειδών δυναστεία (610-711)», Encyclopaedia of the Hellenic World, Constantinople*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=11790>

Kaegi W.E., *Heraclius, Emperor of Byzantium*, Cambridge 2003

Kaestner J., *De imperio Constantini III (641-668)*, Leipzig 1907

Reinink, G. J. and Stolte, B. H. (eds.), *The Reign of Heraclius (610-641): Crisis and Confrontation*, Leuven 2002

Rösch G., "Der Aufstand der Herakleioi gegen Phokas (608-10) in Spiegel Numismatischer Quellen", *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik*, 28, 1979, 51-62

Stratos A., "La première campagne de l'Empereur Héraclius contre les Perses", *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik*, 28, 1979, 63-74

Stratos A., *Byzantium in the Seventh Century, 5 vols*, Amsterdam 1968-1980, Ogilvie-Grant, M. – Hionides, H. (trans.)

Zuckerman C., "Heraclius in 625", *Revue des Etudes Byzantines*, 60, 2002, 189-97

Webliography :

Byzantium in the seventh century. The transformation of a culture - Google Books preview
http://books.google.com/books?id=pSHmT1G_5T0C&printsec=frontcover&hl=el#v=onepage&q&f=false

Heraclius
http://www.roman-emperors.org/heraclis.htm

Heraclius: emperor of Byzantium - Google Books preview
http://books.google.com/books?id=tlNlFZ_7UhoC&printsec=frontcover&hl=el#v=onepage&q&f=false

Justinian II
http://www.roman-emperors.org/Just2.htm

Middle Byzantine Period. The emperors between 610-867
http://www.fhw.gr/chronos/09/en/p/610/main/p2.html

Glossary :

εμπόριον, το (εμπορείον)
Τα εμπόρια (εμπορεία) ήταν εμπορικοί σταθμοί που εξυπηρετούσαν πρωτίστως τις ανάγκες του διαμετακομιστικού εμπορίου, αλλά ήταν και προς χρήση όλων των ταξιδιωτών. Σταδιακά κάποια από αυτά εξελίχθηκαν σε οικισμούς.

έξαρχος, ο
Στη βυζαντινή εκκλησιαστική διοίκηση το αξίωμα του εξάρχου αρχικά, από τον 5ο αιώνα και εξής, αφορούσε τον επικεφαλής ιεράρχη μιας διοίκησης και πολύ γρήγορα έγινε ένας ακόμα τίτλος του Πατριάρχη, που πιστοποιούσε ότι ήταν ο επικεφαλής ιεράρχης εντός των ορίων δικαιοδοσίας του Πατριαρχείου του. Το αξίωμα του εξάρχου καταργήθηκε τον 6ο αιώνα, ωστόσο στη συνέχεια οι έξαρχοι ήταν μητροπολίτες ή αντιπρόσωποι μητροπολιτών που ασκούσαν εποπτεία στις εκκλησιαστικές επαρχίες ή στα εκκλησιαστικά και τα μοναστικά ιδρύματα. Κατά τον ύστερο 14ο αιώνα έξαρχοι αναφέρονται οι μητροπολίτες που έδρευαν σε αρχαίες μητροπόλεις και ασκούσαν κάποια εποπτεία σε όλες τις εκκλησιαστικές έδρες και τα ευαγή ιδρύματα της εκκλησιαστικής επαρχίας και στη συνέχεια οι διαπιστευμένοι αντιπρόσωποι του Πατριάρχη (πατριαρχικοί έξαρχοι).

κόμης του Οψικίου, ο
Στρατιωτικός και πολιτικός διοικητής του θέματος του Οψικίου.

μονοθελητισμός, ο
Δόγμα το οποίο αναπτύχθηκε τον 7ο αιώνα από τον πατριάρχη Σέργιο με σκοπό να επιτευχθεί συμβιβασμός μεταξύ ορθοδόξων και μονοφυσιτών στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Ο μονοθελητισμός πρέσβευε ότι ο Χριστός είχε δύο φύσεις αλλά μία θέληση. Παρά την προσπάθεια του αυτοκράτορα Ηρακλείου (610-641) να επιβάλει το νέο δόγμα, το 680 ο μονοθελητισμός καταδικάστηκε ως αιρετική διδασκαλία.

Authoring : *Dale de Lee Benjamin*
Translation : *Πέτρακα Ελένη*
For citation : *Dale de Lee Benjamin , «Ηρακλειδών δυναστεία (610-711)», Encyclopaedia of the Hellenic World, Constantinople*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=11790>

Οικουμενική Σύνοδος Δ΄ (Χαλκηδόνα, 451)

Η Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος συνεδρίασε στη Χαλκηδόνα το έτος 451 με αντικείμενο εργασιών την αναίρεση της ερμηνείας της Ληστρικής συνόδου Εφέσου (449) ως προς τις δύο φύσεις του Χριστού.

Sources

Γεώργιος Πισίδης, Pertusi, A. (επιμ.), *Giorgio di Pisidia. Poemi. I. Panegirici epici* (Studia patristica et Byzantina 7, Ettal 1959): «Πρὸς Ἡράκλειον τὸν βασιλέα ἐπανελθόντα ἀπὸ Ἀφρικῆς καὶ βασιλεύσαντα καὶ κατὰ Φωκᾶ βασιλέως», σελ. 77-81· «Εἰς Ἡράκλειον τὸν βασιλέα καὶ εἰς τοὺς Περσικοὺς πολέμους καὶ ὅτε ἐξήρχετο ἀπὸ τῆς Πόλεως», σελ. 84-136· «Εἰς τὴν γενομένην ἔφοδον τῶν βαρβάρων καὶ εἰς τὴν αὐτῶν ἀστοχίαν», σελ. 176-200· «Αὐοσχέδιοι πρὸς τὴν γενομένην ἀνάγνωσιν τῶν κελεύσεων χάριν τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν τιμίων ξύλων», σελ. 225-230· «Ηρακλειάς», σελ. 240-261.

Θεόδωρος Σύγκελλος, *Ομιλία για την αβαρική πολιορκία τής Κωνσταντινούπολης*, Sternbach, L. (επιμ.), "Analecta Avarica", στο Makk, F. (επιμ.), *Traduction et commentaire de l'homélie écrite probablement par Théodore le Syncelle sur le siège de Constantinople en 626* (Acta universitatis de Attila Jozsef nominatae. Acta Antiqua et Archaeologica 19. Opuscula Byzantina 3, Szeged 1975), σελ. 74-96.

Θεοφάνης, *Χρονογραφία*, De Boor, C. (επιμ.), *Theophanis chronographia* I (Leipzig 1883, ανατ. Hildesheim 1963).

Νικηφόρος Α΄ Κωνσταντινουπόλεως, *Ιστορία Σύντομος*, Mango, C. (επιμ., μτφρ.), *Nikephoros Patriarch of Constantinople, Short History* (Corpus Fontium Historiae Byzantinae 13, Washington, D.C. 1990).

Πασχάλιον Χρονικόν, Dindorf, L. (επιμ.), *Chronicon paschale* I (Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae, Bonn 1832).

Allen, P. – Bronwen, N. (επιμ., εισαγ., μτφρ., σχολ.), *Maximus the Confessor and his Companions: Documents from Exile* (Oxford Early Christian Texts, Oxford 2002).

Εἰς τὸν βίον καὶ τὴν ἄθλησιν τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν καὶ ὁμολογητοῦ Μαξίμου, *PG* 90, στήλ. 68-109.

Chabot, J.B., *La chronique de Michel le Syrien*, 3 τόμ. (Paris 1899-1904).

Zotenberg, H. (επιμ.., μτφρ.), "Chronique de Jean Evêque de Nikiou", *Notices et Extraits des Mss. de la Bibliothèque Nationale* 24 (1883) [αγγλ. μτφρ. Charles, R.H., *The Chronicle of John, Bishop of Nikiu, translated from Zotenberg's Ethiopic text* (London 1916)].

Νόμος Ῥοδίων Ναυτικός, Asburner, W. (επιμ.), *The Rhodian Sea Law* (Oxford 1909).

Quotations

Όψεις της μεταμόρφωσης του Βυζαντίου στα χρόνια της δυναστείας των Ηρακλειδών

Why did the Byzantine empire not succaumb to the various forces, internal and external, which during the seventh century threatened to destroy it? The question has often exercised the minds of historians. some have seen its survival as mere accident, the failure of its foes adequately to organise their efforts at conquest or the result of unavoidable internal divisions within the caliphate. Others have seen the impregnable position of Constantinople, the queen of cities, as the key: yet others have regarded the strength of Orthodox Christianity and the cultural bonds it forged as a crucial factor; while some historians have seen the well-structured and flexible administrative, fiscal and military apparatuses of the state as the foundation of its survival. All of these - although I should wish to modify each statement in different ways - played a role, of that there can be little doubt. But to look for single causes, or indeed prime movers, is to misunderstand the very nature of historical change. For in many ways the late Roman state did not survive, at least not in the sense that protagonists of a "continuity" approach to the problem would have us believe. The physical space - albeit much reduced - the geography and climate (with natural and usually very gradual shifts) remain much the same. But late Roman urban culture vanishes entirely, along with much of the cultural baggage it carried with it. Instead, new systems of thought develop, new approaches to art and representation are refined, new administrative structures are evolved. Power relationships within the ruling elite also change - the old senatorial establishment, with much of the literary culture associated with

it, disappears, to be replaced by a very different elite, of different social, cultural and often ethnic origins. Those aspects of the traditional elite culture that did survive came to play a different role in the ideological world of this new class, although there is no reason to doubt that this new medieval elite included elements of the older establishment.

Haldon, J.F., *Byzantium in the Seventh century: The transformation of a culture* (Cambridge 1991), σελ. 443-444.

Η εισαγωγή του συστήματος των *θεμάτων*

Στο συγκεκριμένο χρονικό σημείο [σ.: επί Κώνσταντα Β΄], οι πενιχρές πηγές που διαθέτουμε αρχίζουν να χρησιμοποιούν εξελληνισμένα ονόματα για τις πέντε κύριες στρατιές της αυτοκρατορίας και τις περιοχές στρατωνισμού τους. Στρατιές και περιοχές ονομάζονται *θέματα* και οι αρχηγοί τους ονομάζονται *στρατηγοί* (εκτός από τον κόμη του θέματος Οψικίου). Είναι λίγο ως πολύ αποδεκτό ότι τα θέματα αυτά προήλθαν από τις στρατιές εκστρατείας της προηγούμενης περιόδου. Το μεγάλο θέμα Οψικίου συνένωσε τις δύο αυτοκρατορικές στρατιές που έδρευαν στην Κωνσταντινούπολη (τις παλαιότερα αποκαλούμενες praesentales), ενώ τα θέματα Ανατολικών, Αρμενιάκων και Θράκης, οι οποίες είχαν εγκαταλείψει τις αρχικές θέσεις τους και είχαν αποκτήσει νέες βάσεις στην Ανατολία. Μόνο η προέλευση του θέματος Καραβησιάνων είναι ασαφής: κατά πάσα πιθανότητα όμως οι στρατιώτες του, που ήταν ναύτες, θα πρέπει να προέρχονταν από τις στρατιές του Ιλλυρικού.
[...]
Εκτός του ότι η κυβέρνηση εξοικονομούσε μετρητά, τα οποία είχε απόλυτη ανάγκη, η διανομή γης στους στρατιώτες είχε επιπλέον συνέπειες, μία θετική και μία αρνητική. Η θετική συνέπεια ήταν ότι, καθώς τα θέματα κάλυπταν σχεδόν ολόκληρη την αυτοκρατορία, η άμυνα κάθε σημαντικής περιοχής στηριζόταν σε μόνιμα εγκατεστημένους στρατιώτες, οι οποίοι είχαν ένα επιπλέον ισχυρό κίνητρο να πολεμήσουν αφού υπερασπίζονταν τη γη που τους ανήκε. Η αρνητική συνέπεια για την κυβέρνηση ήταν ότι, από τη στιγμή που οι στρατιώτες έγιναν σχεδόν αυτοσυντήρητοι, δεν είχαν κανέναν λόγο να υπακούουν τον αυτοκράτορα και έτσι υποκινούσαν ευκολότερα στάσεις εναντίον του. Ο Κώνστας δεν θα πρέπει να είχε προβλέψει εξαρχής αυτές τις συνέπειες: κατάλαβε, ωστόσο, πολύ σύντομα το πώς επιδρούσαν.

Warren Treadgold, «Ο αγώνας για επιβίωση (641-780)», στο C. Mango (επιμ.), *Ιστορία του Βυζαντίου*, μτφρ. Όλγα Καραγιώργου (Νεφέλη 2006), σελ. 184-6.

Chronological Table

608: Επανάσταση του Ηρακλείου στην Καρχηδόνα

610-641: Ο Ηράκλειος Α΄ στο θρόνο

614: Οι Πέρσες καταλαμβάνουν την Ιερουσαλήμ

616: Οι Πέρσες εισβάλλουν στην Αίγυπτο

622: Φυγή του Μωάμεθ στην Εγίρα

626: Πολιορκία της Κωνσταντινούπολης από τους Αβάρους

627: Νίκη του Ηρακλείου επί των Περσών στη Νινευί

628: Συνθήκη ειρήνης με τους Σασσανίδες

630: Ο Τίμιος Σταυρός επιστρέφει στην Κωνσταντινούπολη

632: Θάνατος του Μωάμεθ

636: Μάχη του Γιαρμούκ (ποταμός Ιερομίακας)

Authoring : *Dale de Lee Benjamin*
Translation : *Πέτρακα Ελένη*
For citation : *Dale de Lee Benjamin , «Ηρακλειδών δυναστεία (610-711)», Encyclopaedia of the Hellenic World, Constantinople*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=11790>

638: Οι Άραβες καταλαμβάνουν την Ιερουσαλήμ

640: Οι Άραβες κατακτούν την Αίγυπτο

Ιανουάριος-Μάιος 641: Ο Κωνσταντίνος Γ΄ και ο Ηρακλωνάς στο θρόνο

Μάιος-Σεπτέμβριος 641: Ο Ηρακλωνάς στο θρόνο

642-668: Ο Κώνστας Β΄ στο θρόνο

647: Εισβολή Αράβων στη Μικρά Ασία

668: Ο Κώνστας Β΄ δολοφονείται. Ανάρρηση στο θρόνο του Κωνσταντίνου Δ΄ Πωγωνάτου

671-678: Οι Άραβες πολιορκούν την Κωνσταντινούπολη

περ. 680: Δημιουργία του πρώτου βουλγαρικού κράτους σε πρώην αυτοκρατορικά εδάφη νότια του Δούναβη

680-681: Στ΄ Οικουμενική Σύνοδος (Κωνσταντινούπολη)

685-695: Ο Ιουστινιανός Β΄ στο θρόνο

688-689: Εκστρατεία στη Θεσσαλονίκη

692-693: Ήττα του Ιουστινιανού Β΄ από τους Άραβες στη Σεβαστούπολη

695: Ο Ιουστινιανός Β΄ εκθρονίζεται από το Λεόντιο

695-698: Ο Λεόντιος στο θρόνο

697: Οι Άραβες καταλαμβάνουν προσωρινά την Καρχηδόνα

698-705: Ο Τιβέριος Γ΄ Αψίμαρος στο θρόνο

700: Οι Άραβες εισβάλλουν στην Αρμενία

705-711: Δεύτερη ανάρρηση του Ιουστινιανού Β΄

707-8: Οι Άραβες καταλαμβάνουν τα Τύανα

711: Εξέγερση του στόλου. Ο Βαρδάνης Φιλιππικός ανακηρύσσεται αυτοκράτορας στην Κωνσταντινούπολη. Τέλος της δυναστείας των Ηρακλειδών